

FÖRETAGAROMBUDSMANNEN
Den Nya Välfärden
Box 5625
114 86 Stockholm
Tel 08-545 038 10
Fax 08-611 35 62
E-post: fo@dnv.se
Hemsida: www.dnv.se

Utredning
Datum: 2001-03-16
Ärendenr: FO-2001-001
Se även utredning

Lagen ger offentliga trafikskolor dubbel konkurrensfördel mot privata

Sammanfattning

Kommunala gymnasier har rätt att i egen regi körkortsutbilda och examinera elever på fordonsteknisk linje. Lagen om uppdragsutbildning ger dem dessutom rätt att sälja utbildningen och examinationen till utomstående.

Privata trafikskolor har svårt att hävda sig i den konkurrensen. Dels är gymnasierna anslagsfinansierade och kan låta anslagen subventionera den externa försäljningen. Dels gäller en hårdare examinationsordning för de privata trafikskolorna.

Att lagen ger gymnasierna sådana konkurrensfördelar drabbade privata Z Trafikskola AB i Östersund.

Fallet

Svensk Bilprovning i Östersund behövde förse personal med behörighet att köra tunga fordon eftersom sådan körning till viss del ingår i tjänsten. I det syftet begärde Bilprovningen våren 2000 in anbud på körkortsutbildning. Två anbud kom in, ett från det privata företaget Z Trafikskola AB i Östersund, ett annat från Domarhagens Fordonsutbildning i Avesta.

Domarhagens Fordonsutbildning är en del av Domarhagsskolan, en kommunal gymnasieskola med komvux i Avesta kommun.

Enligt Bilprovningens sammanställning av offerterna skulle totalkostnaden för en behörighet för C- och CE-körkort hos Domarhagens Fordonsutbildning bli 18 500 kronor, medan motsvarande kostnad hos Z Trafikskola AB skulle bli 24 527 kronor.

Bilprovningen i Östersund hade naturligtvis ingen anledning att forska efter förklaringar till den stora prisskillnaden. Men den som undrar över den saken bör rimligen ta följande förhållanden i beaktande.

För det första erhåller Domarhagsskolan både offentliga anslag och kommersiella intäkter. Den underliggande verksamheten -

körkortsutbildningen i detta fall - förefaller emellertid inte vara separerad efter finansieringen. Det innebär till exempel att resurser som finansieras med anslag kan utnyttjas i den kommersiella verksamheten utan full kostnadstäckning. Konstruktionen gör det alltså möjligt för Domarhagsskolan -liksom för andra offentliga organ med anslag och rätt till kommersiell verksamhet - att subventionera den konkurrensutsatta verksamheten och sätta priserna lägre än vad privata konkurrenter normalt har möjligheter till.

När det gäller just körkortsutbildningen tillkommer ytterligare ett betydelsefullt förhållande som ger de kommunala konkurrenterna avsevärda fördelar. Gymnasieskolornas körkortsutbildningen styrs nämligen inte direkt, som när det gäller de privata trafikskolorna, av Vägverkets regelverk. Detta har betydelse i två avseenden.

Dels behöver gymnasierna inte följa Vägverkets kursplan. De har rätt att avvika från Vägverkets kursplan och i viss mån utforma utbildningen efter egna önskemål. Resultatet tycks i många fall ha blivit att gymnasierna anser det tillräckligt med en kortare, och därmed billigare, utbildning. Således rapporterar STR-Aktuellt (medlemstidning för Sveriges Trafikskolors Riksförbund) i nummer 2/2000 att Domarhagsskolan uppger sig kunna förse sina elever med körkort efter fyra timmars praktisk körning, medan privata trafikskolor räknar med att det behövs mellan elva och tjugofem timmar.

Dels har gymnasieskolan rätt att själv examinera körkortsaspiranterna. Betyg sätts kort sagt av den lärare som skött utbildningen och rimligtvis har haft inflytande på priset i offerten. För privata trafikskolor gäller inte den ordningen, eftersom Vägverket agerar examinator. Privata trafikskolor har därmed ingen möjlighet att kompensera ett snävt tilltaget pris i offerten med en mer välvillig bedömning vid uppkörningen. Huruvida de kommunala skolorna verkligen gör på det viset må vara osagt; det räcker med att konstatera att de faktiskt har möjligheten. Till saken hör också att gymnasieskolorna vid examinationen slipper den kö hos Vägverket där privatskolornas aspiranter tvingas stå.

Bilprovningen i Östersund gav körkortsutbildningsuppdraget till Domarhagens Fordonsutbildning i Östersund, vars pris per körkort ju låg på ungefär hälften av priset hos Z Trafikskolas AB.

Enligt statistik från Vägverket (Vägverkets förarprovsavdelnings utredning 21 januari 2000) har Domarhagsskolan bedrivit en relativt omfattande körkortsutbildning för personer som ej är bosatta inom kommunen. Av totalt 210 examinerade körkortselever mellan oktober 1997 och september 1999 kom bara nio procent från Avesta kommun. Resten kom från andra kommuner. Det är rimligt att föreställa sig att en stor del av dessa utsocknes var kommersiella körkortselever snarare än vanliga gymnasieelever.

Företagarombudsmannens bedömning

Företagarombudsmannen är en privat grupp som inom ramen för

Stiftelsen Den Nya Välfärden verkar för ett bättre företagarklimat i Sverige.

- Det är synnerligen olämpligt att anslagsfinansierade verksamheter ger sig ut och konkurrerar med privata företag, säger Företagarombudsmannen. Deras möjligheter att medvetet eller omedvetet subventionera den kommersiella verksamheten med anslag är så stora att det aldrig riktigt kan bli fråga om konkurrens på lika villkor.

- Det här fallet är ännu värre. Här tillkommer ett förhållande som ger den offentliga konkurrenten en klar konkurrensfördel, nämligen att utbildningen och examinationen sker efter olika regler. Det minsta man kan kräva är att gymnasieskolorna när det gäller kommersiell körkortsutbildning tvingas följa samma regler som de privata trafikskolorna. Men rimligare vore att helt ta bort myndigheternas rätt att sälja uppdragsutbildning. Myndigheter bör inte konkurrera med privata företag.

- Domarhagsskolan har i svar till Företagarombudsmannen uppgivit sig följa skolverkets läroplaner. Det är säkert riktigt. Det är inte Domarhagsskolan som bör kritiseras utan de myndigheter som upprättat de regler skolan lever efter.

I Företagarombudsmannens bedömning deltog Tommy Adamsson, Clas Nordström, Lars I. Jansson, Patrik Engellau, Camille Forslund och Edward Waller.

Följande stadgas i Lag (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall:

1 § Med uppdragsutbildning avses i denna lag utbildning som innebär att kommuner och landstingskommuner mot särskild ersättning från annan än enskild, för dennes räkning anordnar utbildning för personer som uppdragsgivaren utser. Uppdragsutbildning får bedrivas på de villkor som anges i denna lag.

2 § Kommuner och landstingskommuner får bedriva uppdragsutbildning som i fråga om art och nivå motsvarar den verksamhet kommunen eller landstingskommunen får bedriva inom det offentliga skolväsendet. Uppdragsutbildningen får dock inte motsvara ett helt nationellt program i gymnasieskolan.

[Se även pressmeddelande](#)